วารสารนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
THAMMASAT LAW JOURNAL

ชื่อเรื่อง: คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1303/2568 (สัญญาที่มีลักษณะเป็นทัณฑ์บนที่ทำให้ไว้เป็นหนังสือในเรื่องความประพฤติของคู่สมรส)

ผู้แต่ง: ไพโรจน์ กัมพูสิริ

การอ้างอิงที่แนะนำ: ไพโรจน์ กัมพูสิริ, 'คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1303/2568 (สัญญาที่มีลักษณะเป็นทัณฑ์บนที่ทำให้ไว้เป็นหนังสือในเรื่องความประพฤติของคู่สมรส)' (2568) 54(4) วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 1135.

ผู้สนับสนุนหลัก

SATYAPON & PARTNERS THAILAND Intellectual Property Law Firm

ptt

Baker McKenzie.

Seri Manop & Doyle

ผู้สนับสนุนร่วม

CSBC LAW OFFICES

วิญญูชน

WEERAWONG C&P
WEERAWONG, CHINNAVAT & PARTNERS LTD.

DS&B DOMNERN SOMGIAT & BOONMA

โครงการวารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เลขที่ 2 ถนนพระจันทร์ แขวงพระบรมมหาราชวัง
เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 10200 อีเมล tu.lawjournal@tu.ac.th

ฎีกาวิเคราะห์

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1303/2568 (สัญญาที่มีลักษณะเป็นทัณฑ์บนที่ทำให้ไว้เป็นหนังสือในเรื่องความประพฤติของคู่สมรส)

Supreme Court Decision No. 1303/2568 (A Written Agreement which Forms a Probationary Condition Concerning the Conduct of a Spouse)

ไพโรจน์ กัมพูสิริ*
ศาสตราจารย์ นักวิชาการ กรุงเทพมหานคร
Pairoj Kampusiri
Professor, Scholar, Bangkok

	คำพิพากษาฎีกาที่ 2553/2526	**คำพิพากษาฎีกาที่ 1303/2568**
ข้อเท็จจริง	ก่อนจดทะเบียนสมรสโจทก์กับจำเลยทำสัญญากันว่า ฝ่ายภรรยาจะไม่ประพฤติตัวให้ผิดจารีตประเพณีและให้กินอยู่	เนื้อความบันทึกข้อตกลงเกี่ยวกับครอบครัวระหว่างโจทก์และจำเลยมุ่งเน้นในเรื่องความประพฤติของจำเลยเป็น

* นิติศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ 2) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ปริญญาเอก สาขากฎหมายเอกชน มหาวิทยาลัยปารีส 2, ปัจจุบันเป็นอาจารย์พิเศษบรรยายวิชากฎหมายลักษณะครอบครัวและมรดก ณ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

** ในบทวิเคราะห์นี้ ผู้เขียนจะขอเรียกฎีกาที่ 2553/2526 ว่า ฎีกาฉบับแรก เรียกฎีกาที่ 1303/2568 ว่า ฎีกาฉบับที่สอง

*** บทบัญญัติที่อ้างในบทวิเคราะห์นี้เป็นบทบัญญัติจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ทั้งสิ้น

	คำพิพากษาฎีกาที่ 2553/2526	คำพิพากษาฎีกาที่ 1303/2568
	ปรนนิบัติในฐานะให้เป็นสามีภรรยาอยู่กินร่วมกันตลอดไป และจะไม่ประพฤติปฏิบัตินอกใจสามีอีกต่อไป เมื่อฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดได้กระทำผิดพลาดเงื่อนไขดังกล่าวยินยอมให้ปรับจำนวนเงิน 50,000 บาท เป็นสัญญาอย่างหนึ่งมีลักษณะเป็นทัณฑ์บนในเรื่องความประพฤติของภรรยาดังที่บัญญัติไว้ใน ป.พ.พ. ม.1516 (8) ซึ่งเป็นเหตุให้สามีฟ้องหย่าภรรยาได้ หากผิดทัณฑ์บนที่ทำกัน เป็นหนังสือในเรื่องความประพฤติและไม่เป็นการฝ่าฝืนศีลธรรมอันดีหรือจำกัดสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล ไม่มีวัตถุประสงค์เป็นที่ต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมายใด ๆ อีกทั้งมิได้เป็นการขัดขวางต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ต่อมาโจทก์และจำเลยได้จดทะเบียนสมรส ก็ได้ยอมรับสัญญาฉบับนี้ให้มีผลผูกพันบังคับระหว่างกันได้ สัญญาฉบับนี้จึงมีผลใช้บังคับได้ตามกฎหมาย ไม่เป็นโมฆะ แต่ค่าปรับสูงเกินส่วน ศาลฎีกาให้ใช้ค่าปรับลดลงกึ่งหนึ่ง	สำคัญว่าจำเลยจะไม่ทำร้ายร่างกายโจทก์และบุคคลในครอบครัว อีกทั้งจะเป็นผู้นำครอบครัวที่ดี จะไม่กระทำการใด ๆ ให้โจทก์และบุคคลในครอบครัวได้รับความเสียหาย โดยมีเงื่อนไขบังคับหากจำเลยฝ่าฝืนกระทำผิดข้อตกลงจำเลยยินยอมหย่าขาดกับโจทก์และสละสิทธิในทรัพย์สินอันเป็นสินสมรสทั้งหมด ดังนี้ ไม่ใช่ข้อตกลงเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินระหว่างสามีภริยาโดยตรงอันจะเป็นสัญญาระหว่างสมรส แต่เป็นสัญญาอย่างหนึ่งมีลักษณะเป็นทัณฑ์บนในเรื่องความประพฤติของจำเลย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1516 (8) เมื่อไม่เป็นการฝ่าฝืนศีลธรรมอันดีหรือจำกัดสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล ไม่มีวัตถุประสงค์เป็นที่ต้องห้ามชัดแจ้งด้วยกฎหมาย อีกทั้งมิได้เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน บันทึกข้อตกลงนี้มีผลใช้บังคับได้ตามกฎหมาย โจทก์นำมาเป็นเหตุฟ้องหย่าจำเลยได้ จำเลยทำร้ายร่างกาย ภ. บุตรของโจทก์และจำเลยซึ่งเป็นบุคคลในครอบครัว เป็นการกระทำผิดทัณฑ์บนตามบันทึกข้อตกลงเกี่ยวกับครอบครัวที่ทำกันกับโจทก์เป็นหนังสือเรื่องความประพฤติว่าจำเลยจะไม่ทำร้ายร่างกายโจทก์และบุคคลในครอบครัวโจทก์มีสิทธิเรียกร้องให้จำเลยปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงดังกล่าวได้ และในส่วนที่ตกลงกันว่าหากผู้ให้สัญญาทำร้ายร่างกายผู้รับสัญญาหรือบุคคลในครอบครัวคนหนึ่งคนใด ผู้ให้สัญญาขอสละสิทธิในสินสมรสที่ทำมาหาได้กับผู้รับ

	คำพิพากษาฎีกาที่ 2553/2526	คำพิพากษาฎีกาที่ 1303/2568
		สัญญาทั้งหมด เป็นข้อตกลงที่มีลักษณะเป็นการชำระหนี้อย่างอื่นที่มิใช่ใช้เป็นจำนวนเงินเป็นเบี้ยปรับ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 382 ถ้าเบี้ยปรับนั้นสูงเกินส่วนศาลจะลดลงเป็นจำนวนพอสมควรก็ได้ตามมาตรา 383

บทนำ

ประเด็นที่ศาลวินิจฉัยในคำพิพากษาฎีกาสองฉบับที่เหมือนกัน คือ ประการแรก ข้อตกลงระหว่างสามีภริยาคู่นี้เป็นทัณฑ์บนในเรื่องความประพฤติ มิใช่สัญญาระหว่างสมรส เมื่อฝ่ายที่ให้ทัณฑ์บนผิดข้อตกลง อีกฝ่ายย่อมฟ้องหย่าได้ ประการที่สอง คือ เบี้ยปรับเมื่อผิดทัณฑ์บน และ ประการที่สาม คือ ศาลใช้ดุลพินิจลดเบี้ยปรับ แต่ที่แตกต่างกันก็คือ เบี้ยปรับในคำพิพากษาฎีกาฉบับแรกเขียนไว้อย่างชัดเจนว่า หากฝ่ายภริยาผิดทัณฑ์บน ยินยอมให้เบี้ยปรับเป็นจำนวณเงิน 50,000 บาท ในขณะที่คำพิพากษาฎีกาฉบับที่สอง กำหนดไว้ว่า หากฝ่ายสามีผิดทัณฑ์บน ยินยอมหย่าขาดจากภริยาและขอสละสิทธิในทรัพย์สินอันเป็นสินสมรสทั้งหมด สุดท้ายเมื่อศาลเห็นว่า ข้อที่สามีขอสละสินสมรสเป็นเบี้ยปรับเมื่อสูงเกินส่วน ศาลจึงใช้ดุลพินิจลดลงมา

บทวิเคราะห์

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1303/2568 ที่ผู้เขียนนำมาวิเคราะห์นี้มีข้อเท็จจริง 3 ประเด็นดังที่ได้กล่าวข้างต้น อันได้แก่ทัณฑ์บนในเรื่องความประพฤติ สัญญาระหว่างสมรส และเบี้ยปรับ เรียงร้อยตามกันมาอย่างน่าสนใจ ก่อนหน้านี้ก็เคยมีคำพิพากษาศาลฎีกาเกี่ยวกับสัญญาระหว่างสมรส ทัณฑ์บน ตลอดจนเบี้ยปรับเป็นฐานในการวินิจฉัยของศาลในรอบล่าสุดนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2553/2526 ซึ่ง ท่านชาติชาย อัครวิบูลย์ ได้เขียนหมายเหตุท้ายฎีกาเอาไว้อย่างน่าสนใจ โดยผู้เขียนได้นำมาเปรียบเทียบกับคำพิพากษาฉบับที่ผู้เขียนนำมาวิเคราะห์ จะขออธิบายเป็นลำดับ โดยจะขอพูดถึงทัณฑ์บนในเรื่องความประพฤติก่อน จากนั้นจะเป็นสัญญาระหว่างสมรส และปิดท้ายด้วยเบี้ยปรับ

1. ทัณฑ์บนที่ทำให้เป็นหนังสือในเรื่องความประพฤติเป็นเหตุฟ้องหย่าที่เกิดจากความผิด[1] ของคู่สมรสที่ได้ให้ทัณฑ์บนไว้ (มาตรา 1516 อนุ. 8) เนื่องจากแต่ละเหตุฟ้องหย่าในมาตรา 1516 นี้

[1] เหตุหย่าอาจแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ อันได้แก่ เหตุหย่าที่เกิดจากความผิดของคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เช่น เป็นชู้หรือมีชู้ หรือประพฤติชั่ว ซึ่งมีอยู่ทั้งหมด 7 เหตุ และเหตุหย่าที่มิได้เกิดจากความผิดของคู่สมรส แต่เป็นเหตุที่เมื่อเกิดขึ้นแล้ว ส่งผลให้ชีวิตครอบครัวไม่สามารถดำเนินต่อไปอย่างปกติ ตัวอย่างเช่น วิกลจริตหรือมีสภาพแห่งกายทำให้ไม่อาจร่วมประเวณีได้ตลอดกาล เป็นต้น.

ล้วนแต่มีลักษณะร้ายแรง ทั้งมีการกำหนดไว้ว่า กรณีฟ้องหย่าโดยอาศัยเหตุผิดทัณฑ์บน ถ้าศาลเห็นว่าความประพฤติของคู่สมรสอันเป็นเหตุให้ทำทัณฑ์เป็นเหตุเล็กน้อยหรือไม่สำคัญอันจะมีผลถึงการอยู่ร่วมกันฉันคู่สมรสโดยปกติสุข ศาลจะไม่พิพากษาให้หย่าก็ได้ ตัวอย่างของทัณฑ์บนเรื่องความประพฤติ เช่น สามีทำหนังสือไว้ให้แก่ภริยาว่าจะยอมเลิกกับอนุภริยา เมื่อสามีผิดทัณฑ์บนภริยาถือเป็นเหตุฟ้องหย่าได้ (ฎ.344/2479) ชายให้สัญญาว่าจะเป็นสามีที่ดีต่อไป จะไม่ด่าว่าบุพการีของอีกฝ่ายและจะไม่ทำร้ายภริยาอีกต่อไป (ฎ.739/2528) หรือสามีทำทัณฑ์บนไว้ว่าจะเลิกความสัมพันธ์ทางชู้สาวกับหญิงอื่น (ฎ.5161/2538) เป็นต้น อันอาจจะถือได้ว่า คู่สมรสฝ่ายที่ให้ทัณฑ์บนมีหนี้ที่จะต้องงดเว้นกระทำการ

2. สัญญาระหว่างสมรส[2] บัญญัติไว้ในมาตรา 1469 ความว่า

"สัญญาที่เกี่ยวกับทรัพย์สินใดที่คู่สมรสได้ทำไว้ต่อกันในระหว่างเป็นคู่สมรสกันนั้น ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะบอกล้างเสียในเวลาใดที่เป็นคู่สมรสกันอยู่หรือภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ขาดจากการเป็นคู่สมรสกันก็ได้ แต่ไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิของบุคคลภายนอกผู้กระทำการสุจริต"

มาตรานี้มีที่มาจากประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นเดิม (พ.ศ. 2439) มาตรา 792[3] และเนื่องจากในคำพิพากษาศาลฎีกาฉบับที่สอง มีประเด็นอยู่ว่า ข้อตกลงขอสละสิทธิในที่ดินสินสมรสทั้งหมดของฝ่ายสามีจะถือว่าเป็นสัญญาระหว่างสมรสหรือไม่[4] หากเป็นคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งย่อมมีสิทธิบอกล้างได้ตามบทบัญญัติแห่งมาตรา 1469 ตรงข้าม หากมิใช่ คู่หย่า ย่อมต้องรับผิดในกรณีผิดทัณฑ์บนเรื่องความประพฤติ ต้องโอนสินสมรสตามที่สัญญาไว้ให้แก่อีกฝ่าย ตรงนี้มีความเห็นอยู่สองความเห็น ความเห็นแรกมองว่าข้อตกลงดังกล่าวไม่ใช่สัญญาระหว่างสมรส (ฎ.3666-3667/2535 และ ฎ.4211/2531) กล่าวคือ ข้อตกลงการหย่าและแบ่งทรัพย์สินระหว่างสามีภริยาเป็นข้อตกลงที่แบ่งแยกจากกันมิได้ จึงมิได้เป็นสัญญาที่เกี่ยวกับทรัพย์สินระหว่างสามีภริยาอย่างเดียวโดยตรง อันจะมีผลทำให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีสิทธิที่จะบอกล้างได้ตามมาตรา 1469 ตรงข้ามกับความเห็นที่สองเห็นว่า ข้อตกลงดังกล่าวเป็นสัญญาระหว่างสมรส (ฎ.2039/2544)

---

[2] รายละเอียดโปรดดูหนังสือของผู้เขียนใน *คำอธิบายประมวลแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ครอบครัว* (พิมพ์ครั้งที่ 15, วิญญูชน 2568) 224-231.

[3] ปัจจุบันคือมาตรา 754 ("*Article 754 In case a contract is entered into between husband and wife, it may be avoided by either of them at any time during the subsistence of marriage; however, the rights of third persons may not be prejudiced thereby.*")

มีข้อน่าสังเกตว่า ตัวบทข้างต้นมิได้ให้สิทธิคู่สมรสบอกล้างภายในกำหนดหนึ่งปีนับแต่วันที่ขาดจากการสมรส คงให้บอกล้างได้ในเวลาใดที่ยังเป็นคู่สมรสกันอยู่เท่านั้น

รายละเอียดโปรดดู วิมพัทธ์ ราชประดิษฐ์, 'การพัฒนาหลักเสรีภาพในการทำสัญญาของคู่สมรสภายใต้ระบบทรัพย์สินระหว่างคู่สมรสในกฎหมายครอบครัวของประเทศไทย' (วิทยานิพนธ์ ปริญญาดุษฎีบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2568) 157 และโปรดดูตารางเปรียบเทียบระบบทรัพย์สินในภาคผนวก ก. หน้า 375-376.

[4] แม้คำพิพากษาฎีกาฉบับแรก จะไม่มีประเด็นที่ว่านี้ แต่ก็น่าตั้งคำถามในลักษณะเดียวกันว่า ข้อตกลงให้เบี้ยปรับเป็นจำนวน 50,000 บาท ระหว่างคู่สมรสดังกล่าว เป็นสัญญาระหว่างสมรสหรือไม่ อย่างไร.

ทั้งข้อตกลงเกี่ยวกับสินสมรสดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของการหย่า แต่ตราบใดที่ยังไม่มีการจดทะเบียนหย่า ต้องถือว่าทั้งสองฝ่ายยังเป็นสามีภริยากันอยู่ คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจึงมีสิทธิบอกล้างดังกล่าวได้

คำพิพากษาฉบับที่นำมาวิเคราะห์นี้ได้วินิจฉัยว่า ข้อตกลงสละสิทธิในสินสมรสทั้งหมดของฝ่ายสามีมิใช่สัญญาระหว่างสมรสเพราะไม่ได้เกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินระหว่างสามีภริยาโดยตรง แต่เป็นทัณฑ์บนในเรื่องความประพฤติตามมาตรา 1516 (8) เมื่อไม่ได้เป็นการฝ่าฝืนศีลธรรมอันดีหรือจำกัดเสรีภาพส่วนบุคคล ไม่มีวัตถุประสงค์เป็นที่ต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมาย อีกทั้งมิได้เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน[5] บันทึกข้อตกลงนี้มีผลใช้บังคับตามกฎหมาย

3. สำหรับเบี้ยปรับนั้น มาตรา 382 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติไว้ว่า

“ถ้าสัญญาว่าทำการชำระหนี้อย่างอื่นให้เป็นเบี้ยปรับไม่ใช่ใช้เป็นจำนวนเงิน ท่านให้นำบทบัญญัติแห่งมาตรา 379 ถึง 381 มาใช้บังคับ แต่ถ้าเจ้าหนี้เรียกเอาเบี้ยปรับแล้ว สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนก็เป็นอันขาดไป”

ในส่วนที่ศาลมีดุลพินิจลดเมื่อเบี้ยปรับลงได้ไปได้นั้น มีกำหนดอยู่ในมาตรา 383 ความว่า

“ถ้าเบี้ยปรับที่ริบนั้นสูงเกินส่วน ศาลจะลดลงเป็นจำนวนพอสมควรก็ได้ ในการที่จะวินิจฉัยว่าสมควรเพียงใดนั้น ท่านจะให้พิเคราะห์ถึงทางได้เสียของเจ้าหนี้ทุกอย่างอันชอบด้วยกฎหมาย ไม่ใช่แต่เพียงทางได้เสียในเชิงทรัพย์สิน เมื่อได้ใช้เงินตามเบี้ยปรับแล้ว สิทธิเรียกร้องขอลดเป็นอันขาดไป

นอกจากกรณีที่กล่าวไว้ในมาตรา 379 และ 382 ท่านให้ใช้วิธีเดียวกันนี้บังคับ ในเมื่อบุคคลสัญญาว่าจะให้เบี้ยปรับเมื่อตนกระทำหรืองดเว้นกระทำการอันหนึ่งอันใดนั้นด้วย”

ในคำพิพากษาทั้งสองฉบับ ศาลมีคำพิพากษาให้หย่าโดยเหตุที่คู่สมรสอีกฝ่ายผิดทัณฑ์บนในเรื่องความประพฤติตามมาตรา 1516 (8) ที่น่าสนใจอย่างหนึ่งก็คือ ศาลเห็นว่าคู่สมรสฝ่ายหลังนี้ทำผิดข้อตกลงที่พ่วงมากับทัณฑ์บน ถือเสมือนว่าผิดสัญญา ต้องชำระเบี้ยปรับตามมาตรา 379 แต่ศาลเห็นว่า เบี้ยปรับดังกล่าวสูงเกินส่วน ดังนั้นในฎีกาแรกศาลลดลงมาจาก 50,000 บาทเป็น 25,000 บาท สำหรับฎีกาที่สอง เป็นกรณีชำระหนี้อย่างอื่นให้เป็นเบี้ยปรับ (สละสินสมรส) ไม่ใช่ให้ใช้เป็นจำนวนเงิน[6] เหมือนฎีกาแรก ศาลชั้นต้นพิพากษาให้แบ่งสินสมรสคนละครึ่ง ศาลอุทธรณ์พิพากษาให้จำเลยสามีโอนที่ดินสินสมรสทั้ง 7 แปลง ให้แก่โจทก์ภริยา ท้ายที่สุด ศาลฎีกามีคำพิพากษาให้ลดเบี้ยปรับ โดยให้จดทะเบียนโอนที่ดิน 7 แปลง ให้ภริยาแต่ละแปลง 6 ใน 10 ส่วน เหตุผลคือ โจทก์จำเลยอยู่กินร่วมกันมาถึง 20 ปี ร่วมสร้างสินสมรสกันมาถึง 7 แปลง เหตุที่จำเลยทำร้ายบุตร เกิดจากอารมณ์การโต้เถียงบาดแผลก็ไม่รุนแรงมากนัก จำเลยอายุประมาณ 70 ปี ไม่ได้ประกอบอาชีพ สมควรได้รับส่วนแบ่งในทรัพย์สินที่สะสมมาเพื่อใช้ดำรงชีพในยามแก่เฒ่าและเจ็บป่วย

---

[5] ในคำพิพากษาฎีกาฉบับแรก ศาลฎีกายังได้ให้เหตุผลเพิ่มเติมว่า ข้อความในสัญญา กลับเป็นการส่งเสริมศีลธรรมให้สามีและภริยาได้อยู่กินเป็นปกติสุข มิให้ประพฤติผิดจารีตประเพณีอันดีงาม.

[6] มีผู้เห็นว่ากรณีที่จะลดเบี้ยปรับได้นั้นน่าจะเป็นกรณีที่เบี้ยปรับกำหนดไว้เป็นเงินเท่านั้น แต่มีความเห็นของนักกฎหมายสองท่านที่เห็นว่าน่าจะลดเบี้ยปรับได้แม้เบี้ยปรับจะเป็นการชำระหนี้อย่างอื่นก็ตาม โปรดดู ศนันท์กรณ์ โสตถิพันธุ์, *คำอธิบายนิติกรรม-สัญญา* (พิมพ์ครั้งที่ 26, วิญญูชน 2567) 502-503.

อนึ่ง ในประเด็นการผิดทัณฑ์บนความประพฤติเป็นการผิดสัญญา ต้องชำระเบี้ยปรับนั้น ท่านชาติชาย อัครวิบูลย์ ได้เขียนหมายเหตุท้ายฎีกาแรกเอาไว้ดังนี้

“เมื่อพิเคราะห์ถึงการที่สามีภริยา จะเรียกค่าทดแทนกันได้นั้นต้องมีเหตุหย่าตามมาตรา 1516 (1), (3), (4) หรือ (6) ดังที่กำหนดไว้ในมาตรา 1523 และมาตรา 1524 หากจะย้อนไปดูมาตรา 1438 ซึ่งระหว่างคู่หมั้นจะตกลงเรื่องเบี้ยปรับในเมื่อผิดสัญญาหมั้นไม่ได้ ทั้งนี้เพราะเหตุที่มีการบังคับให้เกิดการสมรสกันขึ้นโดยไม่สมัครใจ ส่วนในเรื่องสามีภริยา หน้าที่ซึ่งกฎหมายกำหนดไว้เป็นความสัมพันธ์ในทางส่วนตัว แม้จะมีผู้เห็นว่าไม่กว้างขวางพอก็มีทางแก้โดยทำทัณฑ์บนตามมาตรา 1516 (8) ภายหลังการสมรสเกิดขึ้นนั่นเอง การผิดหน้าที่การเป็นสามีภริยากันจึงมิใช่เรื่องการผิดสัญญา และหากจะให้หยิบยกเอาเหตุหย่าอื่น ๆ มากำหนดเป็นข้อชดใช้ค่าเสียหายกันได้ก็จะทำให้เจตนารมย์ในการบัญญัติกฎหมายแปรปรวนไปได้ โดยเฉพาะทฤษฎีพื้นฐานที่ประสงค์จะแบ่งแยกการสมรสและสัญญาที่เกี่ยวกับการสมรสออกไปจากทางสัญญาทางแพ่งโดยทั่วไป ซึ่งจะนำหลักเกี่ยวกับการใช้สิทธิเรียกร้อง การรับช่วงสิทธิ การแปลงหนี้ การโอนสิทธิเรียกร้องตามหลักทั่วไปมาใช้บังคับไม่ได้ เป็นต้น โดยเหตุนี้การนำหลักความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนามาใช้กับสิทธิ์และหน้าที่ของสามีภริยาซึ่งเป็นปัญหาที่ละเอียดอ่อน เพราะอาจจะเกิดปัญหาแทรกซ้อนไปได้ในที่สุด”

บทสรุป

บทเขียนนี้ต้องการอธิบายเพียงว่า เหตุใดข้อตกลงเกี่ยวกับสินสมรสในคำพิพากษาฎีกาที่ 1303/2568 มิใช่สัญญาระหว่างสมรส จึงบอกล้างไม่ได้ แต่เป็นข้อตกลงที่พ่วงมากับเบี้ยปรับ ซึ่งให้ใช้ในรูปที่มิใช่จำนวนเงิน ศาลจึงใช้ดุลพินิจลดเบี้ยปรับเป็นเศษส่วนคือให้จ่าย 6 ใน 10 ของที่ดินสินสมรสทั้ง 7 แปลง เป็นเบี้ยปรับเมื่อผิดสัญญาทัณฑ์บนในเรื่องความประพฤติอันเป็นเหตุฟ้องหย่าเหตุหนึ่งในมาตรา 1516 นั่นเอง

การได้อ่านศึกษาเปรียบเทียบคำพิพากษาฎีกาสองฉบับซึ่งมีระยะเวลาห่างกันถึง 42 ปีนี้ ทำให้ผู้เขียนเองได้บทเรียนรู้อันมีประโยชน์อย่างมากมาย ที่สำคัญคือต้องขอชมศาลฎีกาที่คงบรรทัดฐานดังกล่าวไว้ แม้จะมีข้อสังเกตจากหมายเหตุท้ายฎีกาฉบับแรกก็ตาม แต่ศาลฎีกาได้แสดงถึงความเข้าใจความแยบยล พลิกแพลงและคิดค้นในการใช้การตีความกฎหมายเพื่อให้ความเป็นธรรมแก่ทุกคนในครอบครัวที่พิพาทกันนี้อย่างดีที่สุด ขอปรบมือให้ครับ